

Andrzej Wiśniewski

"Zarys prawa spadkowego", J.
Gwiazdomorski, Warszawa 1963 :
[recenzja]

Palestra 7/11(71), 63-64

1963

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dotyczy to przede wszystkim wyczerpującego, a nie przykładowego określenia przyczyn uzasadniających rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia. Nowym elementem jest także obligatoryjny współudział rad zakładowych przy rozwiązywaniu umów o pracę z powodu ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych. Instytucja przywrócenia do pracy zrywa też z poprzednią kapitalistyczną zasadą ograniczenia praw pracownika, bezpodstawnie wydalonego z pracy, tylko do odszkodowania, przyznając pracownikowi także roszczenie o reaktywowanie stosunku pracy.

Treść książki daleko wykracza poza ramy problematyki rozwiązania umów o pracę bez wypowiedzenia. Przewidziany bowiem w dekrete ogólny zakaz wypowiedzenia stosunków pracy w określonych sytuacjach życiowych odnosi się także do pracowników pozostających w tzw. stosunku służbowym, co niweluje w tym zakresie różnicę w sytuacji prawnej pracowników zatrudnionych na podstawie umowy i aktu nominacji. To samo odnosi się także do sprawy ciągłości pracy.

Analiza orzecznictwa sądów powszechnych w sprawach o rozwiązanie stosunku pracy wykazuje, jak piszą autorzy, że założenia dekretu nie zawsze są przestrzegane w praktyce administracji gospodarczej. Przeciętnie 70% powództw pracowników zostaje uwzględnionych z powodu wad prawnych popełnianych przy rozwiązywaniu umów o pracę. Wiąże się to nie tylko ze stwierdzonymi wypadkami lekceważenia przepisów dekretu, ale także z niedostateczną jego znajomością przez kierowników zakładów pracy, rady zakładowe, a nawet radców prawnych.

Autorzy omawianego komentarza opracowali go przede wszystkim na potrzeby praktyki. Wykorzystali więc w szerokim zakresie orzecznictwo Sądu Najwyższego, Centralnej Rady Związków Zawodowych, wyjaśnienia Komitetu Pracy i Płac i innych organów powołanych do wykładni prawa pracy, a także całą literaturę z tego zakresu, tzn. artykuły, glosy, odpowiedzi prawne, przyczynki itd.

Spora już literatura dotycząca postanowień dekretu zawiera wiele kontrowersyjnych i sprzecznych z sobą poglądów. Autorzy, opracowując poszczególne zagadnienia, przytoczyli przede wszystkim te poglądy, które, ich zdaniem, najtrafniej omawiają instytucje dekretu. Jednakże w komentarzu wykorzystana została cała literatura prawnicza, tzn. ustosunkowano się także do tych poglądów, które autorzy uznali za błędne. W nielicznych wypadkach przytoczono dwa odrębne stanowiska, wtedy mianowicie, gdy kwestia jest sporna, a oba te stanowiska znajdują jakieś uzasadnienie w treści dekretu. Tam zaś, gdzie przepisy dekretu nie doczekały się jeszcze wykładni w orzecznictwie lub literaturze prawniczej, autorzy podali własne rozwiązania.

Komentarz zawiera szczegółowy wykaz literatury oraz zaopatrzony jest w szczegółowy skorowidz.

J. Gwiazdomorski: *Zarys prawa spadkowego. Wyd. II. PWN. Warszawa 1963 r., s. 280*

Przepisy obowiązującego w Polsce prawa spadkowego, pomimo ich niedoskonałości, służą — na obecnym etapie przebudowy ustroju społeczno-gospodarczego — w przeważającej mierze interesom świata pracy, interesom robotników, pracującego chłopstwa i inteligencji pracującej. Dość częste są (a będą chyba coraz częstsze) wypadki, kiedy spadek składa się wyłącznie z przedmiotów własności osobistej. W skład pozostałych spadków wchodzi w grę obecnie — prócz przedmiotów własności osobistej — tylko gospodarstwa rolne, nieruchomości miejskie, drobne warztały przemysłowe i rzemieślnicze oraz małe przedsiębiorstwa handlowe.

Przepisy naszego prawa spadkowego spełniają zatem już obecnie — choć z pewnością w sposób jeszcze niepełny — funkcje socjalistycznego prawa spadkowego. Wzmacniają one spójność rodziny, urzeczywistniają zasadę ochrony własności drobnotowarowej, a zwłaszcza ochronę indywidualnych gospodarstw pracujących chłopów, zapewniają rozwój własności osobistej jako narzędzia stałego podwyższania materialnego i kulturalnego poziomu życia mas pracujących, stwarzają silną zachętę do zwiększania intensywności pracy i podnoszenia jej wydajności.

Przez realizację tych funkcji prawo spadkowe przyczynia się także do dalszego rozwoju sił wytwórczych kraju.

Omawiana książka jest drugim wydaniem uniwersyteckiego podręcznika prawa spadkowego, którego pierwsze wydanie z 1961 r. szybko zniknęło z półek księgarskich. Wskazuje to zarówno na żywość problematyki prawa spadkowego, jak i na rzadkość opracowań z tego zakresu. Obecne wydanie tylko nieznacznie różni się od poprzedniego. Ustawodawstwo, orzecznictwo i piśmiennictwo uwzględnione jest do końca września 1962 r.

Prawo cywilne i kodeks rodzinny. Wyd. V. Wyd. Prawn. Warszawa 1963 r., s. 384.

Kolejne, zaktualizowane według stanu prawnego na dzień 1 czerwca 1963 r. wydanie zbioru przepisów zawiera przepisy ogólne prawa cywilnego, prawo rzeczowe, prawo o księgach wieczystych, kodeks zobowiązań, prawo spadkowe i kodeks rodzinny wraz z przepisami wprowadzającymi oraz międzynarodowe prawo prywatne.

Zbiór ten, ze względu na poważnie zaawansowany tok prac legislacyjnych nad projektem nowego kodeksu cywilnego oraz kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, będzie już prawdopodobnie ostatnim zbiorem przepisów obecnie obowiązujących.

S. Ritterman: *Pojęcia materialne w prawie cywilnym. Studium z zakresu metodologii nauki prawa cywilnego. Rozważania ogólne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rozprawy i studia. Tom XLVII. Nakładem UJ. Kraków 1962 r., s. 338.*

Przedmiotem pracy jest, jak pisze autor, metoda materialna tworzenia naukowo-dogmatycznych pojęć prawnych, w szczególności prawnocywilnych. Ta metoda materialna, w przeciwieństwie do metody czysto formalnej nie wychodzącej w konstrukcjach poza elementy zawarte w samej treści norm prawnych, sięga do podłoża społecznego norm i z niego czerpie składniki do łączenia elementów treści przepisów pozytywnych w pojęcia naukowe. Metoda ta, której załączki znajdujemy już w dogmatyce burżuazyjnej, hołdującej jednak przeważnie metodzie formalnej, znajduje — zdaniem autora — grunt do pełnego rozwoju w dogmatyce socjalistycznej dzięki odmiennym podstawom teoretycznym tej ostatniej oraz dzięki określonej tendencji politycznej, jaka cechuje socjalistyczną naukę prawa, a polega na ujawnianiu treści klasowej prawa.

W dziedzinie nauki prawa karnego, w pewnym sensie świadomie odróżnia się pojęcia formalne od pojęć materialnych, co znalazło wyraz w takich określeniach, jak „przestępstwo w znaczeniu formalnym” i „przestępstwo w znaczeniu material-